

Nykyisen tietotulvan aikana tiedon johtaminen ja sen hallinta on noussut arvoonsa niin yritysmaailmassa, julkishallinnossa kuin yksityiselämänkin piirissä. Tietojohtaminen tutkimusalueena -teoksessa luodaan katsaus tietojohtamisen (knowledge management) tutkimuskenttään suomalaisessa kontekstissa. Kirja perustuu Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston yhteistyöhön.

Erityisen haasteelliseksi teoksessa nousee uuden tutkimusalueen käsitteiden määrittely. Tämä on tärkeää, jotta asianomaiset ymmärtäisivät puhuvansa samasta asiasta. Käsitteiden lopullinen merkitys jää lukijalle tosin osittain epäselväksi, koska kirjoittajat käyttävät esimerkiksi englanninkielisiä ja suomenkielisiä termejä toisistaan poiketen. Knowledge management -termin voi nimittäin käsittää teoksen alkulehdillä kirjoittavan Antti Lönnqvistin mukaan eräänlaisena tietojohtamisen käännyssynonyminä ja kattokäsitteenä tai esimerkiksi vain tietoteknisenä informaation hallintana. Teoksessa todetaankin yleisesti, ettei yksimielisyyttä määrittelyistä välttämättä tarvitsekaan löytyä, mutta tutkimusalueen kehittymiselle käsitteistä käytävä keskustelu on hyväksi.

Julkishallinnon organisaation tietojohtamisesta kirjoittava Harri Jalonen määrittää tietojohtamisen tietämyksen hallinnaksi (knowledge management). Tietämyksen hallinta on vaihtoehtojen ja ideoiden tuottamista sekä organisaation kehittämistä ja uudistamista. Tiedonhallinnalla (information management) taas tarkoitetaan tiedon tehokasta levittämistä ja hyödyntämistä organisaation ongelmanratkaisussa ja päätöksenteossa. Myöskään teoksen loppusanat kirjoittaneen Lönnqvistin mukaan knowledge management ei ole

KNOWLEDGE MANAGEMENT -TUTKIMUSKENTÄN MÄÄRITTELYÄ

*Antti Lönnqvist, Kirsimarja Blomqvist,
Mika Hannula, Aino Kianto, Hannu Kärkkäinen,
Marjatta Maula & Pirjo Stähle (toim.)
Tietojohtaminen tutkimusalueena.
Tampere, Pilot-kustannus 2007. 141 s.*

yhtä kuin tietojohtaminen vaan termi viittaa käytännössä tietämyksen hallintaan.

Tietojohtamista tuotantotalouden näkökulmasta tarkastelevan Hannele Lampelan mukaan tietojohtamisen termistö vaihtelee nykyään vielä paljon kyseisen näkökulman mukaan. Tietojohtamisesta puhutaan englanninkielisillä termeillä kuten knowledge management, intellectual capital management tai information management. Lampelan käyttämässä määrittelyssä tietojohtaminen ”käsittää sekä organisaation sisällä olevan tiedon että sen ulkopuolella saatavilla olevan tiedon”.

Knowledge ja information -sanojen ero selittyy ehkä parhaiten yhteiskunta-sanasta: Jalonen mainitsee muun muassa Manuel Castellsin käyttämän tietoyhteiskunta -käsitteen (knowledge society) painottavan tiedon ja osaamisen merkitystä yksilöiden, organisaatioiden ja kansakuntien tuottavuudelle ja kilpailukyvyille, kun taas informaatioyhteiskunnan (information society) käsitteellä viitataan informaation ja prosessoinnin teknologiaan. Silloin ”tietoyhteiskunta ymmärretään luonnolliseksi jatkoksi jälkiteolliselle yhteiskunnalle, jossa palvelusektorin kasvua seuraa informaatiosektorin kasvu”. Kiteytetysti ilmaisten informaatio on tietoa, jolla on merkityssisältö, käyttöyhteys ja uutuusarvo. Tiedoksi informaatio muuttuu siinä vaiheessa, kun vastaanottaja tulkitsee informaatiota.

Harri Jalonen tarjoaa mielenkiintoisen ja tärkeän sivupolun tiedonhallintaan kirjoittaessaan hiljaisen tiedon (tacit information) tallentamisesta ja jakamisesta organisaation sisällä: ”Usein kriittisin ja olennaisin tieto on sisäänrakennettuna toimintaprosesseihin ja ilmenee yksilöiden osaamisena”. Käsittäkseni yhtenä ratkaisuna hiljaisen tiedon

näkyväksi tekemiseen on tämän tiedon hallittu ja systemaattinen keruu tiettyyn tarkoitukseen mukaiseen tietojärjestelmään. Hiljaisen tiedon tuottajana ovat nimenomaan organisaation sisällä toimivat yksilöt, joiden hallusta ”piilevää” ja luovaa sekä hajanaista tietoa kerätään.

Organisaatioon sisäänrakennetun hiljaisen tiedon johtaminen ja sen hallinta sekä näkyväksi tekeminen on ehkä tiedonhallinnan muodoista haasteellisinta. Hiljaisen tiedon hallinta liittyy tietojohtamisen luonteen määrittelyyn, jossa korostetaan organisaation luovuutta ja eriarvoisuutta. Luonteeltaan juuri hiljaiseen tietoon sisältyy ehkä suurin luovuuden aspekti.

Uuden tutkimusalueen historiaasta kirjassa todetaan, että Suomessa tiedon johtamista on tutkittu 1980-luvun lopulta lähtien, mutta vasta kymmenisen vuoden ajan osana kansainvälistä kehitystä. Yliopistotason koulutus aloitettiin Tampereen teknillisessä yliopistossa vuonna 1999, mutta omaksi opetusalueeksi kehittyi varsinaisesti vasta 2000-luvun puolella. Aki Jääskeläisen mukaan jonkinlainen konsensus vallitsee siitä, ettei tietojohtamisesta ole vielä tarpeen puhua omana tieteenalanaan. Lisäksi Jääskeläinen esittää, että tietojohtamisen tutkimusta ei tulisi rajata vain yhteen kapeaan aihealueeseen. Jääskeläisen mielestä tietojohtaminen voi nykyisellään tuoda paljon lisäarvoa useiden erialojen tutkimukseen.

Opinnäytetöiden näkökulmasta kirjoittavat Lassi Köppä ja Vilma Vuori toteavat, että myös tietojohdamisesta tehdyt väitöskirjat perustuvat useampaan kuin yhteen teoreettiseen viitekehykseen ja että ”tietojohdamisen tutkimusalueelle on tyypillistä monitieteiset tutkimuskysymykset ja -ongelmat”. Sama näkemys kattaa myös tutkimusprojekteista kirjoittavien Miia Kososen ja Paavo Ritalan osuuden, jossa todetaan tietojohdamisen kentän olevan laaja ja sisältävän sekä yhteneväisyyksiä että eroavaisuuksia tutkimuslaitoksesta ja projektista riippuen.

Teoreettisia näkökulmia asiaan on siten monia ja ne myös sallitaan uudella monialaisella tutkimusalueella. Jääskeläinen mainitsee kolme keskeistä tietojohdamisen näkökulmaa, jotka ovat peräisin tietojohdamisen

professorilta Aino Kiannolta: 1) informaationhallinta (information management), 2) sosiaalinen vuorovaikutus (knowledge management) ja 3) tietopääoma (aineeton pääoma, intellectual capital).

Tietojohdaminen tutkimusalueena -teos on selkeästi esitetty kokonaisuus. Se on myös virkistävän itsekriittisesti kirjoitettu. Tietojohdamista ei yritetäkään nostaa vielä tässä vaiheessa omaksi tieteenalakseen vaan sen todetaan olevan linkittynyt moneen eri tieteenalaan ja sitä voidaan tarkastella hyvin monesta eri teoreettisesta sekä käytännöllisestä näkökulmasta. Tästä todisteena kirjassa on kattavasti tarkasteltu teokseen valittujen Lappeenrannan ja Tampereen teknillisten yliopistojen opetuksen, tutkimuksen ja opinnäytetöiden kautta tietojohdamisen tutkimusalueetta. Teoksen

lopuksi Lönnqvist esittää vielä kokoavasti, että tietojohdaminen on käsitteenäkin niin nuori, että menee vielä aikaa, ennen kuin sen voidaan katsoa lopullisesti vakiinnuttaneen asemansa.

Teokseen sisältyvää analyysia ja pohdiskelua eri aihealueiden suhteen olisi ollut mielekäästä ja toivottavaa viedä pitemmällekin. Pienenä miinuksena pidän myös teoksen paikoittaista luettelonomaisuutta. Toisaalta jo alkusanoissa kirjan toimittajat toteavat selvitysten tekoon liittyneen tiettyjä käytännön rajoituksia, kuten resurssirajoituksia ja aineiston saatavuuteen liittyviä asioita. Edellä sanotusta huolimatta, voin omasta puolestani suositella tätä huolellisesti toimitettua ja erittäin ajankohtaista teosta johdantona tietojohdamisen tutkimuskenttään.

Timo Valtonen